

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

COVID-19'un Ekonomik Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Değerlendirilmesi

Evaluation of the Economic Impacts of COVID-19 in the Context of Gender Equality

Fatma Cande YAŞAR DİNÇER^{a*}, Gözde YİRMİBEŞOĞLU^b

^a Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Antalya / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-5199-5023

^b Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Antalya / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-8997-487X

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 24 Mayıs 2020

Kabul tarihi: 11 Haziran 2020

Anahtar Kelimeler:

COVID-19,
Ekonomi,
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

ARTICLE INFO

Article History:

Received May 24, 2020

Accepted June 11, 2020

Keywords:

COVID-19,
Economy,
Gender Equality

ÖZ

2019 yılı sonlarında ortaya çıkan COVID-19 salgını etkisini gün geçtikçe artırmaktadır. Salgının yarattığı ekonomik hasar ise en büyük ekonomik şoklardan biri olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte yaşanan ekonomik belirsizlikler ve kırılmalıklar, karantina ve sosyal izolasyon önlemleri, salgının getirdiği ek sorumluluk ve maliyetler işletmeleri iflasın eşiğine getirmekte, pek çok insan işini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. COVID-19 döneminde uygulanan sosyal mesafe önlemleri nedeniyle bireylerin çalışma ve yaşam şekilleri de değişmektedir. Niteliği itibarıyla geçmiş yıllardaki ekonomik krizlerden farklı seyreden salgının ekonomik hayatta yer alan erkek ve kadın çalışanlar üzerindeki etkileri de farklıdır.

Çalışmada COVID-19'un ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sistematik literatür taraması yöntemi ile konu ile alakalı farklı perspektifler içeren güncel bilgiler derlenmiş ve bu hususta değerlendirmelerde bulunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular salgının ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine negatif etkisi olacağı yönündedir. Bunun nedeni kadınların yoğun olarak çalıştığı hizmet sektörünün salgın sürecinde diğer sektörlerle nazaran daha savunmasız konumda olmasıdır. Ayrıca sosyal mesafe ve evden eğitim süreci kadınların ev ve bakım yükünü artırarak istihdama ayırdıkları süreyi azaltmaktadır. Diğer taraftan sosyal mesafe dönemi ev içerisinde daha eşit bir iş bölümü yaratabilir ve ortak çocuk bakım sorumluluğunu artırabilir. Bu durumlar toplumsal cinsiyet eşitliğine pozitif etki sağlayabilir. Ele aldığı konu bakımından güncel olması ve özgün nitelik taşıması nedeniyle çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ABSTRACT

COVID-19 outbreak that occurred in late 2019 is increasing its impact continuously. The economic damage caused by the epidemic is defined as one of the biggest economic shocks. Economic uncertainties and vulnerabilities, quarantine and social isolation measures, additional responsibilities and costs brought by the epidemic bring businesses to the brink of bankruptcy, and many people face the danger of losing their jobs. Due to the social distance measures implemented during COVID-19 period, the working and life styles of individuals are also changing. The effects of the epidemic, which is qualitatively different from the economic crises in the past years, on male and female employees in economic life are also distinctive.

In this study, it is aimed to evaluate the economic effects of COVID-19 in the context of gender equality. With the method of systematic literature review, existing information containing different perspectives on the subject was compiled and evaluated. The findings obtained from the research show that the economic effects of the epidemic will have a negative effect on gender equality. The reason for this is that the service sector, where women work heavily, is in a more vulnerable position compared to other sectors during the epidemic. In addition, social distance preventions and home education process increase the responsibility of house cleaning and childcare for women and reduce the time that they spend for employment. On the other hand, period of social isolation can create a more equal division of labour at the home and increase joint childcare responsibility. These recent changes can have a positive impact on gender equality. It is thought that the study will contribute to the relevant literature since it is up-to-date and original in terms of the subject it deals with.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: cande_yasar@hotmail.com

EXTENDED ABSTRACT

In this study, it is aimed to compile the findings obtained by the research of the economic effects of COVID-19 epidemic from a gender equality perspective with the method of systematic literature review. COVID-19 and the gender equality dimension of the epidemic has become one of the research topics. This situations increase the importance and original value of the study. For this reason, it is thought that the study, which will be one of the first among its precedents, will contribute to future studies.

Today, the spread of the COVID-19 epidemic that affects the world is gradually increasing. Due to the epidemic, the health and economic sectors are coming to a standstill, and social lives are deeply affected. Due to the epidemic, which has been described as one of the biggest economic shocks of the world in terms of economic damage so far, markets lose their balance, currencies lose value, and protectionism policies in the economy are intensified. In addition, social distance measures and calls to stay at home during the epidemic process have a great impact on employment. With the effect of quarantine measures applied to control the epidemic, many businesses are on the brink of bankruptcy, employees are forced to take unpaid leave or are employed from home. Most governments prohibit employers from laying off employees via necessary arrangements so that employees are not aggrieved during COVID-19 process. In addition, governments support employers with practices such as subsidies and tax reductions that help them to pay the wages of employees and keep their businesses open. Also, many countries provide economic and social assistance to aidless families. For those who continue to work during the epidemic period, psychological, social and financial pressures are increasing with the increase in child care and houseclean responsibilities.

Moreover, COVID-19 pandemic also completely changes lifestyles around the world. The economic downturn caused by the growing epidemic will have significant implications for gender equality, both during the downturn and the subsequent recovery. Unlike other economic recessions as 1997 Asian financial crisis and financial crisis of 2007-2008, COVID-19 epidemic increases its impact in sectors which have high female employment. This situation demonstrates that men will adapt more to the changing work environment during the epidemic in terms of the professions they are employed in. Studies about the topic reveal that COVID-19 crisis will put more responsibility on women. It is suggested that the long-term consequences of COVID-19 will worsen the inequalities between women and men in terms of professional gain, lifetime earnings and economic independence.

Today, unequal divisions of labour in the household affect a large part of gender inequality in the labour market. In most developed countries, even if women's participation in the workforce is close to or equal to men, housework such as cooking, cleaning and childcare are women's responsibility. Therefore, COVID-19 further increases in workload of women due to their professions. Curfew for children and elderly creates particularly big problems for parents who do not work from home. During the epidemic, the closure of childcare centres and schools affects women more than men, causing them to shorten their working hours to meet new care demands. There are evidences that even among couples who raise their children and do housework together, women will be much more affected by the increasing need for childcare. There is no difference between women who do not work due to the epidemic and women who work from home in terms of the increase in housework.

Although there are widespread opinions that the economic effects of COVID-19 will increase gender inequality, it is suggested that gender equality may improve due to the changes in social norms and role models via more equal division of labour at home and a common responsibility area for childcare. Due to the epidemic, the opportunities for men to spend time with children and helping his wife for household chores have increased. Working from home can enable a better sharing of family responsibility between men and women. These situations can creates more extra time for women and encourage their participation in the labour market.

As a result, the economic and social shock created by COVID-19 pandemic will reshape the perceptions of individuals and organizations about jobs and professions and will cause micro and macro changes in the businesses. The effects of COVID-19 can take a long time. Continuity of labour market crisis, the risk of schools not reopening on the full schedule, childcare centres' ceasing their activities and / or operating with low capacity may have negative consequences for individuals. States, institutions and organizations should establish short, medium and long-term preventive and prospective plans and strategies to effectively respond to the economic and social crises caused by the epidemic. After the epidemic, necessary efforts should be made for individuals to return to their normal lives..

Giriş

2019 yılı sonlarında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına COVID-19 salgınının yayılımı gün geçtikçe artmaktadır. Günümüze değin salgın nedeniyle yüzbinlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insanın COVID-19 testi pozitif çıkmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Endişe verici bir hızla yayılarak milyonları enfekte eden salgın ekonomik ve sosyal aktiviteleri ise neredeyse durma noktasına getirmiştir. Devam eden salgının küresel ölçekte yaratacağı sosyal ve ekonomik etkilerin uzun vadeli sonuçları ise bilinmemektedir.

Günümüzde COVID-19 salgınının acil sağlık krizi olmasının ötesinde küresel ekonomik gerilemeye yol açtığı da kesinlik kazanmıştır. Salgının ekonomik hasarı ise Dünya'nın şimdiye kadar yaşadığı en büyük ekonomik şoklardan birini temsil etmektedir (Dünya Bankası, 2020a). Salgını kontrol altına almak için uygulanan sosyal mesafe önlemleri ve sokağa çıkma yasakları ekonomik faaliyetleri derinden etkilemektedir. Bu süreçte çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren işyerleri iflasın eşiğine gelmektedir. Salgının başlarında çalışanların işten çıkarılması ya da ücretsiz izne ayrılmak durumunda bırakılmaları sonucunda birçok hane güvencesiz durumda kalmıştır. Diğer taraftan sektörlerde işçi aleyhine yaşanan bu gelişmelere devlet müdahaleleri gecikmemiştir. İşten çıkarmaların yasaklanması ve işyerlerine aktarılan devlet sübvansiyonları yoluyla çalışanların istihdamda kalması sağlanmaktadır. Ayrıca devletler salgın sürecinde ihtiyaç sahibi aileleri de ekonomik ve sosyal yardımlarla desteklemektedirler. Tüm bunların yanı sıra COVID-19'un yarattığı ekonomik etkiler kadın ve erkek istihdamını da farklı etkilemektedir. Bu durum salgının toplumsal cinsiyet temelinde değerlendirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır.

Genel olarak doğumla ilişkilendirilen cinsiyet bireylerin biyolojik farklılıklarını ifade etmektedir. Diğer taraftan "toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimini, onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır" (Ecevit, 2011, s. 4). Toplumsal cinsiyet rolleri ise bireylere cinsiyetleri nedeniyle doğdukları andan itibaren uygun görülen toplumsal davranış kalıplarını, beklentileri, toplumların cinsiyetle ilgili değer ve inançlarını ifade etmektedir (Blackstone, 2003, s. 336). Toplumsal cinsiyet rolleri etkisini en fazla kamusal ve özel alanda hissettirmektedir. Buna göre erkekler ücretli işlerde çalışıp ev geçimini sağlayanlar olarak kamusal alanda yer alırken kadınlar ise ücretsiz ve karşılıksız emeğe dayalı ev içi işleri, yaşlı ve çocuk bakımı sorumluluklarını yerine getirmekte, ekonomik, siyasal ve toplumsal hayattan dışlanmaktadır. Pek çok çalışmada salgın ve salgının neden olduğu ekonomik ve sosyal krizin uzun vadede toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini tetikleyebileceği ileri sürülmektedir (Collins vd., 2020, s. 291; Farre vd., 2020, s. 1). Örneğin, Birleşik Krallıkta yapılan bir çalışmada kadınların 2020 yılı sonuna kadar yeni bir karantina süreci ve virüs salgını beklediği ve ülke ekonomisinin mevcut ve gelecekteki durumu hakkında daha kötümser olduğu sonucuna erişilmiştir (Oreffice & Quintana-Domeque, 2020, s. 20).

Ekonomik şoklar dar bir işçi, meslek veya endüstri grubunu içermekte iken COVID-19 salgının yarattığı şok etkisi uzun yıllar sürecektir dramatik sonuçlar yaratma potansiyeline sahiptir. Salgının sektörler üzerindeki ekonomik etkileri daha önceki ekonomik durgunluk dönemlerinden farklı seyretmektedir. Dolayısıyla bu dönemde kadın ve erkek istihdamı da farklı düzeyde etkilenmektedir. Örneğin, 2007-2008 küresel ekonomik krizinden en çok etkilenen sektörler ağırlıklı olarak erkeklerin istihdam edildikleri finansal hizmetler, inşaat ve üretim sektörleridir (Ghosh, 2013, s. 5). Benzer şekilde 1997 Doğu Asya Krizi'nde erkeklerin istihdam oranları kadınların istihdamına oranla düşük seyretmiştir (Yıldırım, 2019, s. 178). Öte yandan erkeklerin istihdamını kadınların istihdamından daha şiddetli etkileyen bu gibi durgunluklarla karşılaştırıldığında, COVID-19'a bağlı istihdam düşüşünün kadın çalışanların yüksek olduğu turizm, temizlik, kozmetik, otelcilik gibi hizmet sektörleri üzerinde daha büyük

etkisi olmuştur (Kramer & Kramer, 2010, s. 3; Alon vd., 2020, s.4). Ayrıca okulların ve kreşlerin kapatılması çocukların bakım ihtiyaçlarını da büyük ölçüde artırmıştır. Bu durum özellikle çalışan anneler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

COVID-19 salgını Dünya genelinde toplumların ve organizasyonların yapısında, bireylerin hayatlarında köklü değişiklikler yaratmaktadır. Büyüklüğü ve etkileri göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacılar salgının potansiyel etkilerini anlamayı, politika yapıcılar bir an önce gerekli önlemleri almayı ve çözüm bulmayı hedeflediğinden, tüm disiplinlerde COVID-19'a yönelik araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum salgının toplumsal cinsiyet üzerindeki etkilerinin de tüm boyutlarıyla araştırılmasını beraberinde getirmektedir. Bu konuda yapılan araştırma sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Farre vd., 2020, s. 2).

Bahsi geçen tüm bu gelişmeler nedeniyle çalışmada toplumsal cinsiyet perspektifi ile COVID-19 salgınının ekonomik etkilerinin literatür taraması yöntemi ile araştırılarak elde edilen bulguların sistematik bir biçimde derlenmesi ve bu hususta değerlendirmeler yapılması amaçlanmaktadır. Konunun güncelliği ve salgının toplumsal cinsiyet eşitliği boyutunun giderek daha fazla araştırılan konulardan biri haline gelmesi, çalışmanın önemini ve özgün değerini artırmaktadır. Bu minvalde ilk olarak kadınların ekonomik hayatta aktif olarak yer alması tarihsel olarak ele alınarak ana konuya bir zemin hazırlanmıştır. Daha sonra COVID-19'un küresel ekonomiye etkileri genel olarak incelenmiştir. Son olarak salgının ekonomik boyutlarının toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkileri güncel verilerden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan literatür taraması neticesinde konu ile ilgili kısıtlı sayıdaki yayınların çoğunlukla yabancı dilde yazıldığı, bu konuda Türkçe çalışma sayısının da oldukça az olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle emsalleri arasında ilklerden biri olacak çalışmanın ileriki çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Geçmişten Günümüze Ekonomik Hayatta Kadın

18. ve 19. yüzyıllarda yasal olarak kocaları veya babalarının vesayeti altında olan kadınlar günümüzde sahip oldukları pek çok hakka da sahip değildiler. Bu dönemlerde mülkiyet sahibi olamamakta, ticari faaliyetler yürütememekte, herhangi bir anlaşma imzalayamamakta ve miras haklarından yararlanamamaktaydılar (Ayata, 2011, s. 66). Fransız Devrimi ile birlikte kadınlar eşit vatandaşlık hakkına dolayısıyla erkeklerle eşit yasal haklara sahip olmayı talep etmişlerdir. Birinci Dalga Feministler olarak adlandırılan bu kadınlar var olan toplumsal eşitsizliğin fırsat eşitliği sağlanması yoluyla aşılabileceğini öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla eğitim ve oy hakkına erişim, mülkiyet ve aile hukukuna yönelik düzenlemelerin yapılmasına yönelik eylem ve mücadeleler bu dönemin ana konularını oluşturmuştur (Ayata, 2011, s. 67).

Kadınların hane dışında, belirli bir ücret karşılığı çalışmaları Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir. Devrim, kadınların statüsünde ise hiçbir değişiklik yaratmamıştır. Dahası “o dönemin koşullarına uygun olarak istihdam edilen kadın, zorlaşan ekonomik koşullar karşısında ezilen sınıfa oluşturmuştur” (Koca ve Gökçaya, 2005, s. 196; Durmaz, 2016, s. 38). Sanayi Devrimi sonrası kadınların iş yaşamına katılımındaki dramatik artış Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dönemlerinde gerçekleşmiştir. Savaşlar süresince yaşanan iş gücü sıkıntısı, erkek işçilere kıyasla daha az ücret verilen kadın işçilerin ikame edilmesiyle çözümlenmiştir. Savaşlar bittikten sonra erkeklerin evlerine dönmesi ile birlikte kadınlar işlerinden çıkartılmışlardır.

1950'li yıllarda piyasaların liberalleşmesine bağlı yaşanan sektörel dönüşüm ve hizmet sektörünün ekonomideki payının artması ile kadınların iş gücüne katılımı artmıştır. 1960'larda ortaya çıkan İkinci Dalga Feminizm hareketinin gündemini ise genel olarak kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal eşitsizlikler, kamusal-özel alan ayrımı ve ataerkillik eleştirileri oluşturmuştur (Taş, 2016, s.169). Birinci Dalga Feminizm hareketi ile birlikte gerçekleşen yasalar önündeki eşitlik durumunun gerçek eşitliği sağlamadığını savunan bu dönem feministlerine göre kadınlar, yasalarla sağlanmış eşitliğe karşın, erkeklerden farklı pratiklere

sahiptirler. Örneğin, ev içi alanlarda ve kamu alanlarında eşitsizlik devam etmektedir. Bunun sebebi ise ataerkillik ve kamusal alan-özel alan ayırımında yatmaktadır.

Türk Dil Kurumu'na (2020) göre ataerkillik “soyda temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden düzen olarak tanımlanmaktadır”. İkinci Dalga Feministlere göre toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedeni ataerkil sistemdir. Bu sistem nedeniyle kamusal alan-özel alan ayırımını oluşturmada ve var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği pekişmektedir. “Kamusal alan yasaların yapıldığı, politik ilkelerin tartışılarak kararlaştırıldığı, vatandaşların bu sürece katılarak siyasete dâhil oldukları alan olarak tanımlanmakta iken özel alan (aile veya hane içi alan) ise günlük hayatın ihtiyaçlarının karşılandığı alandır” (Ayata, 2011, s. 71). Ayrıca kamusal-özel alan ayırımında kadınların ekonomi bakımından gerekli üretken kaynaklara ulaşmaları da engellenmektedir (Acar-Savran ve Tura Demiryontan, 1992, s. 175). Bu görüşe göre erkekler siyasal, toplumsal ve ekonomik hayatta baskın olarak yer almakta ve ev geçindirici rolünü üstlenmekte iken kadınlar ücretsiz ve karşılıksız emeğe dayalı ev işleri, yaşlı bakımı sorumlulukları ve annelik rolleri yüceltilerek toplumsal, ekonomik ve siyasal alandan dışlanmaktadır.

Günümüzde Dünya'nın pek çok bölgesinde sosyal eğitim fırsatlarının eşit bir biçimde sunulmasıyla birlikte kadınlar her meslek kolunda kendilerine yer edinmektedirler. 21. yüzyılda özellikle çocuklu kadınların istihdam oranları çocuk bakım tesislerinin artması ile birlikte hız kazanmıştır (Blundell, 2020, s. 306). Diğer taraftan kadın ve erkeklerin iş gücüne katılımları açısından büyük farklar bulunmaktadır. Ecevit'e (2013, ss. 30-32) göre, iş kollarında ve sektörlerde cinsiyet temelli yatay ayrılmalar, iş yerleri içerisinde dikey ayrılmalar, ücretlerde toplumsal cinsiyet farkı, enformel (kayıt dışı) istihdam ve kısmi zamanlı çalışma ücretli kadın emeğinin özgülükleri olarak tanımlanmaktadır. Buna göre ekonomik sektörler kadın ve erkek meslekleri olarak ayrılmaktadır. Mesleki ayrışmanın yanı sıra aynı işyerinde çalışan erkek ve kadın çalışanlara yüklenen sorumluluklar da farklıdır. İşyeri hiyerarşisi açısından bakıldığında kadınlar erkeklerle aynı pozisyonda çalışsalar dahi yönetim kademesine erişmekte eşit fırsatlara sahip değildirler ve cam tavan olarak da adlandırılan görünmez engellerle karşılaşmaktadırlar (Ecevit, 2013, s. 31). Benzer şekilde Uluslararası Çalışma Örgütü 2009 Raporu'nda, kadınların birçok yönden işgücü piyasalarında eksik yer aldığına, iş seçme özgürlüğüne erkeklerle aynı şartlarda sahip olmadıklarına vurgu yapılmıştır (Sengenberger, 2014, s. 43). Dahası küresel nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar erkeklerle kıyaslandığında daha düşük gelire çalışmaktadırlar (Dünya Bankası, 2020b). 2020 yılı verilerine göre aynı iş kolunda çalışan bir Amerikan dolarlık erkek emeğinin karşılığı kadınlarda 0,81 dolara tekabül etmektedir (Payscale, 2020). Bu veri, kadın ve erkek arasındaki ücret eşitsizliğini açıkça gözler önüne sermektedir.

Erkekler genel olarak yüksek döngüsel etkiye sahip sektörlerde istihdam edilirken kadınlar döngü boyunca nispeten istikrarlı istihdamın olduğu sektörlerde yüksek oranda kendilerine yer edinmektedirler (Alon vd., 2020, s. 6). Durmaz'a (2016, s. 44) göre, kadınlar genellikle ucuz iş gücü olarak düşük nitelikli işçi statüsünde, emeklilik sistemi dışında çalışmaktadırlar. Düşük ücretli, geçici, güvencesiz işlerde, çoğunlukla hizmet sektöründe istihdam edilmekte, işe alımlarda en son tercih edilen, işten çıkarımlarda ise ilk gözden çıkarılan olmaktadır (BM, 2020). “Enformel istihdam çalışanları yoksulluk tuzağına sürüklediğinden, kadın çalışanlar becerilerini geliştirmek üzere ihtiyaç duydukları ekonomik güç ve zamandan da yoksun kalmaktadırlar” (Erdut, 2005, s. 41). Eğitime erişim kadınların yüksek beceri düzeylerine ulaşmaları ve daha iyi iş fırsatlarından yararlanmaları için önemini korurken, eğitimde eşitliğin sağlandığı bölgelerde dahi meslekte ve ücretlerde cinsiyete dayalı ayrımcılık engelinin aşılmasında eğitim tek başına yeterli olmamaktadır (Özkan ve Özkan, 2010, s. 96).

Tüm bunların yanı sıra kadınlar çalışma yaşamında da pek çok engelle karşılaşmaktadır. Bunların en yaygın olanları ise; ekonomik, sosyal engellerdir (Özyer ve Azizoglu, 2014, s. 96;

Durmaz, 2016, s. 44). Ekonomik engeller; çocuk sahibi olmak, düşük ücretle istihdam edilmek ve evlenmek iken sosyal engeller; eğitim seviyesinin düşük olması ve toplumdaki cinsiyet algısına dayalı kadını ekonomik alandan dışlamaya yönelik düşünce ve eylemleri kapsamaktadır. Dahası bakım işleri de toplumsal cinsiyet temelinde kadın işi olarak görülmekte ve tamamen kadının sorumluluğuna bırakılmaktadır (Can, 2015, s. 21). Bunun sonucunda kadınlar iş-aile yaşamı dengesini kurmakta güçlük çekmektedirler.

2019 yılı sonlarında patlak veren ve etkisi giderek artan COVID-19 salgını ise tüm bireylerin çalışma yaşamları üzerinde etkili olmaktadır. Uzun süren karantina dönemleri, iş yerlerinin, okulların ve kreşlerin kapalı kalması ekonomik hayatta etkisini her geçen gün daha fazla hissettirmektedir. Tüm bu durumlar COVID-19'un ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirmesini de gerekli kılmaktadır.

COVID-19'un Ekonomik Etkileri: Genel Değerlendirme

Sağlıkla ilgili felakete varan sonuçlarının ötesinde COVID-19 salgının yarattığı ekonomik şok; işletmelerin faaliyetlerinin durma noktasına gelmesi ve pek çok iş yerinin iflasa sürüklenmesi, artan işsizlik, iş yerleri okul ve kreşlerin kapanması ve ikinci dalga salgın tehdidinin yaratacağı ekonomik ve sosyal belirsizlikler yoluyla ulusal ekonomileri tahrip etmektedir. Salgın neticesinde ülkelerin işsizlik oranları rekor kırmakta, piyasalar dengelerini yitirmekte, para birimleri değer kaybetmekte, ekonomik güvensizlik ortamı ticaret savaşlarının artmasını beraberinde getirmektedir (Marshal vd., 2020,72-75; OECD, 2020). Örneğin ABD'de Nisan ayında işsizlik oranı %14,7'ye ulaşarak 1933 Büyük Buhan'dan bu yana en yüksek orana erişmiştir (Bureau of Labor Statistics, 2020). Dünya Bankası (2020a) tahminlerine göre, hükümetlerin ekonomik ve parasal politika desteği ile ekonomik gerilemeye karşı koymaya yönelik olağanüstü çabalarına rağmen, salgın nedeniyle 2020'de küresel GSYİH'de %5,2'lik bir daralma öngörülmektedir. Bu durumdan hareketle COVID-19 salgını şimdiye kadar yaşanan en derin küresel durgunluk sebebi olma potansiyeli taşımaktadır.

COVID-19'un ekonomik etkileri sektörel olarak çeşitli seyretmektedir. Üretime yönelik talebin salgından etkilenmediği eczane, market, kargo şirketleri vb., işletmeler bu dönemde yüksek talebe bağlı kâr paylarını artırmaktadırlar (Alon vd., 2020, s. 7). Diğer taraftan salgının seyahat, emlak, konaklama, imalat, toptan ve perakende sektörleri üzerindeki etkileri yıkıcıdır (BBC, 2020). Salgın sürecinde pek çok insan işsiz kalmakta, çalışma biçimleri değişmektedir (Blundell vd., 2020, s. 300). Salgın nedeniyle yaklaşık 200 milyon insanın işsiz kalacağı öngörülmektedir (BBC, 2020). Ayrıca iş faaliyetlerini uzaktan yürütmek ve çocukları eğitmek için evde gerekli sosyal ve fiziki koşulları sağlamak salgının maddi külfetinin yanında öngörülemeyecek harcamaları karşılayacak birikime sahip olmayı gerektirmektedir. Bu durum bireylerin ve devletlerin üzerinde ayrı bir maddi sorumluluk yüklemektedir.

Salgın dönemi boyunca pek çok işletme karantina önlemleri nedeniyle geçici süreyle kapanmıştır. Bazı sektörlerde işle ilgili faaliyetler evden yürütülürken çoğu kişi ücretsiz izne ayrılmak ya da işini kaybetmek durumunda kalmıştır. 2020 Mayıs ayı verilerine göre 3,3 milyar insanın oluşturduğu küresel işgücünün istihdam edildiği işyerlerinin % 81'i tamamen veya kısmen kapanmıştır (BBC, 2020). Devletler, salgının ekonomik etkisini azalmak için işletmeleri ve çalışanları maddi yönden destekleyici politikalar yürütmektedir. Örneğin, Türkiye, Almanya ve Danimarka gibi bazı ülkeler yoğun karantina döneminde hiç çalışılmamasına ya da normalden az saat çalışılmasına karşın işçilerin kriz sırasında işverenlerinin maaş bordrosunda kalmasına izin veren tedbirleri kabul etmişlerdir (Alon vd., 2020, s. 25). Türkiye'de işletmelere işten çıkarma yasağı uygulanarak kısa çalışma ödeneği ve asgari ücret desteği, vergi ve sigorta primi indirimleri sağlanmış, işletmelerin ve kamuya borcu olanların ödemeleri ertelenmiş ve borç yapılandırma imkânları tanınmıştır (Balcı & Çetin, 2020, s. 36-62). Ayrıca Mayıs 2020 tarihinde 5,5 milyon kişiye 1000'er TL tutarında nakit destek yardımıyla bulunulmuş, sosyal

yardımların nitelik ve nicelikleri de artırılmıştır (Balcı & Çetin, 2020, s. 36). ABD’de ise COVID-19’dan etkilenen vatandaşlar, işçiler ve küçük işletme sahiplerine mali yardımlar yapılmakta, vergi ödemelerinde erteleme imkânları tanınmaktadır (USAGov, 2020). Öte yandan salgının ne zaman son bulacağı ve etkilerinin ne dereceye kadar olacağı hala muammadır. Özellikle salgın nedeniyle sosyal mesafe tedbirleri kapsamında kapanmak zorunda kalan ve/veya karantina sonrası faaliyetleri geçmiş yıllara oranla oldukça azalan işletmeler için bu belirsizlik durumu daha da fazladır.

Ekonomik şokların insanların yaşamları ve çalışma şekli, kuruluşların işleyişi, endüstrilerin ve toplumların davranışları üzerinde derin bir etkisi vardır (Kramer & Kramer, 2020, s. 1). COVID-19 salgını ekonomi, politik ve sosyal olayları derinden etkileyen özelliklere sahiptir. COVID-19’un hane halkına ve iş gücü piyasasına etkileri üzerine yapılan araştırma sonuçları salgının ülkeler arasında benzer etkileri olduğunu belirtmektedir (Farre vd., 2020, s. 6). Öte yandan birçok sektörün iflasın eşiğine gelmesine ve ekonomik faaliyetlerde ciddi düşüşe neden olan COVID-19’un yarattığı ekonomik şok, toplum içerisindeki her kesimi aynı ölçüde etkilememektedir (Blundell vd., 2020, s. 292). Bu hususta yapılan çalışmalarda, salgının sosyal ve ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da artıracığı görüşleri baskın rol oynamaktadır (Alan vd., 2020, s. 1; Collins vd., 2020, s. 6; Kramer & Kramer, 2020, s. 3; Landiwar vd., 2020, s. 1; McLaren vd., 2020, s. 1).

Salgının Ekonomik Boyutlarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerindeki Etkileri

Tüm Dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını eğitim, turizm, havayolu, kozmetik, otelcilik gibi kadınların yoğun olarak çalıştığı hizmet sektörlerini doğrudan etkilemiştir. Sektörel çalışma düzenlemeleri hakkındaki kararlar bireylerin yalnızca sağlık açısından virüse maruz kalma durumunu değil, aynı zamanda ev işi ve çocuk bakımının ebeveynler üzerindeki dağılımını da etkilemiştir. Evden çalışma ve okulların kapatılması gibi virüsün yayılmasını önlemeye yönelik sosyal mesafe önlemleri ailelere ek sorumluluklar yüklemektedir. McLaren vd.’ye (2020, s. 1) göre, salgınlar sırasında kadınlar genellikle diğer yaşam sorumlulukları dikkate alınmadan veya hafifletilmeden ücretli veya ücretsiz işlerle ilgili ek yükümlülüklerle donatılmaktadırlar.

Alon vd.’ye (2000, s. 4) göre, COVID-19 krizinin kadın ve erkekler üzerindeki etkileri diğer ekonomik gerileme dönemlerinde olduğundan çok daha farklıdır. Örneğin, 2008 ekonomik krizinde erkekler kadınlara oranla daha fazla iş kaybına uğramışlardır. Bunun nedeni, erkeklerin ekonomik krizden doğrudan etkilenen imalat ve inşaat vb., kadınların ise sağlık, turizm ve eğitim vb., sektörlerde istihdam edilmesidir (Alon vd., 2020, s. 1). Öte yandan günümüzde etkisini artırarak devam ettiren COVID-19 salgını kadın ve erkeğin istihdamı üzerinde farklı etkilere sahiptir. Günümüzde kadınlar ağırlıklı olarak emek ve hizmet yoğun sektörlerde istihdam edilmektedirler. Bu durum, çalıştıkları sektörler itibarıyla salgın sürecinde işlerini kaybetme ve virüs riskine daha fazla maruz kalma olasılıklarını artırmaktadır (Oreffice & Quintana-Domeque, 2020, s. 20).

COVID-19’un yarattığı iş kayıpları ve insanların çalışma verimlilikleri salgın nedeniyle çocuk bakımı ihtiyaçlarının artmasından etkilenmektedir. Salgının belirli yaş üzerindeki insanlarda ölümcül etkilerinin yüksek olması ve sosyal mesafe önlemleri, çocuk bakım sorumluluğunu tamamen ebeveynler üzerine yüklemektedir. Kreşlerin ve okulların kapanması ve evden eğitim sistemine dönülmesi özellikle bekar ebeveynler için ciddi sorunlar yaratmaktadır (Blundell vd., 2020, s. 306). Buna ek olarak çoğu zaman büyükanne-büyükbaba veya bakıcı ve bakım merkezleri yardımıyla sağlanan çocuk bakımı, salgın nedeniyle sekteye uğramaktadır. Çoğu ailede çocuk bakımı görevlerinin mevcut dağılımına bakıldığında salgından annelerin babalardan daha fazla etkilendiği sonucuna erişilmiştir (Alon vd., 2020, s. 1). Bu hususta özellikle bekâr anneler üzerindeki sorumluluk oldukça artmıştır.

Landiwar vd.'nin (2020, s. 1) her ikisi de evden çalışan çiftler üzerinde yapmış oldukları çalışmanın bulgularına göre kadınlar özellikle de anneler, COVID-19'dan orantısız bir şekilde etkilenen grup içerisinde yer almaktadır (Landiwar vd., 2020, s. 1). Ekonomik açıdan bakıldığında, annelerin iş gücünden çıkma ve işsiz kalma olasılığı babalara göre daha fazladır (Landiwar vd., 2020, s. 3). Bu durumlar, COVID-19 krizinin kadın istihdamı için uzun vadeli etkilerle birlikte mevcut cinsiyet eşitsizliğini daha da kötüleştirdiğini göstermektedir.

Evden çalışan ve 1-5 yaş aralığında çocukları olan ebeveynler üzerinde yapılan çalışmada Şubat-Nisan ayları arasında kadınların haftalık çalışma saatlerinin erkeklere kıyasla 4,5 kat azaldığı ortaya konmuştur (Collins vd., 2020, s. 6). Her iki ebeveyn evden çalışabilse, çocuk bakımı ve ev işleri taleplerine doğrudan maruz kalsa bile anneler bu sorumlulukları yerine getirmek için babalara kıyasla daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Küçük çocukları olan ve evden çalışan anneler salgın ve karantina önlemleri nedeniyle çalışma sürelerinin kısaldığını belirtmektedirler (Collins vd., 2020, s. 15). Bu durum, COVID-19 nedeniyle babaların istihdamına göre annelerin istihdamının orantısız bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

Boca vd.'nin (2020, s. 1) iş-yaşam dengesi memnuniyet analizi sonucu ise 0-5 yaş aralığında olan çalışan kadınların COVID 19 sırasında iş ve aileyi dengelemeyi daha zor bulduklarını ortaya koymaktadır (Boca vd., 2020, s. 11). Benzer şekilde Orefice & Quintana-Domeque 'nin (2020, s. 20) Şubat-Haziran 2020 arasında yapmış oldukları çalışmada kadınlar çalışma saatlerinin azaldığını ancak ev işleri ve çocuk bakımına ayırdıkları zamanın arttığını belirtmişlerdir. Erkeklerle kıyaslandığında kadınların evden çalışma yeteneği benzer olmasına karşın salgın sırasında özellikle çocuk bakımı, temizlik, yemek yapma gibi işlerle ilgilenme sorumluluklarının artması, eşitsiz iş dağılımı nedeniyle yeterli performansları gösteremeyeceklerini ortaya koymaktadır (Alon vd., 2020, s. 15). Kadınların iş yapma ve kriz öncesi üretkenlik düzeylerini koruma yetenekleri ek çocuk bakımı ve ev işi sorumluluklarından orantısız pay almaları durumunda işleri aktif olarak devam etse bile sınırlı kalacaktır.

Salgının neden olduğu kriz, birbiri ile ilişki içerisinde olan sağlık, ekonomi ve aile kurumları üzerinde oldukça etkilidir. Sosyo-ekonomik geçmişe ve sağlık durumuna göre en savunmasız gruplar, aynı zamanda salgından en çok etkilenecek olanlardır (Blundell vd., 2020, s. 292). Bu hususta kadınlar, düşük sosyal koruma sunan sektörlerde çalışanların orantısız bir yüzdesini oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ekonomilerde kadın istihdamının %70'i kayıt dışı sektörlerde çalışmaktadır (BM, 2020). Dolayısıyla bu bölgelerde kadınların işten çıkarma veya ücretli izne ayrılma güvenceleri yoktur. Çatışmalardan etkilenen bölgelerde, özellikle mülteci kamplarında kadınlar ve çocuklar COVID-19'un etkilerine karşı daha savunmasızlardır (UNHCR, 2020). Tüm faktörler göz önünde bulundurulduğunda COVID-19 salgını kadınlar ve istihdam fırsatları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olacaktır.

Pek çok çalışmada salgından bazı meslek gruplarının fayda görebileceği fakat salgının genel etkilerinin cinsiyet, ırksal ve etnik eşitsizliği artırıp genişleteceği sonucuna varılmıştır (Blundell vd., 2020, s. 292; Kramer & Kramer, 2020, s. 3). Örneğin, Brodeur vd.'ye (2020, s. 33) göre giderek artan sayıda literatür COVID-19'un OECD ülkelerinde ve özellikle Afrika-Amerikalı, Latin Amerikalı kadınlar gibi azınlıklarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artıran bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. McLaren vd.'nin (2020, s.1) çalışmalarına göre salgının ilk aylarında Sri-Lanka, Malezya, Vietnam ve Avustralya'da kadınların üzerine düşen sorumlulukların arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca mevcut iş düzenlemeleri kadınların iş yaşamına katılımını erkeklerden daha zor hale getirebilir (Boca vd., 2020, s. 3). Blundell vd.'ye (2020, s. 292) göre krizin kendi başına bazı eşitsizlikleri artıracak ve etkisi uzun vadeli sürecek potansiyeli bulunmaktadır. Farre vd.'ye (2020, s. 1) göre ise COVID-19 salgını genel olarak kısa vadede ücretli, ücretsiz işlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendirmektedir.

Literatürde salgının ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendireceği görüşleri yaygın olarak ele alınmaktadır. Diğer taraftan COVID-19'un etkilerinin uzun vadede iş gücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltma potansiyeline dair bazı değişiklikleri beraberinde getirebileceği de ileri sürülmektedir. Blundell vd.'ye (2020, s. 16) göre, ailelerde sosyal normlar ve rol modeller de salgının etkisiyle değişime uğramaktadır. Salgın neticesinde annelerin çocuk bakımını ve evde eğitimi sorumlulukları artmıştır. Ancak bu rol modellerin tersine çevrildiği aile kesimleri de bulunmaktadır.

Kadın ve erkekler için ev işleri ve varsa çocuk bakımı iş bölümü, partnerlerin çalışma esnekliğine ve çalışıp çalışmama durumuna bağlıdır (Farre vd., 2020, s. 7). Salgın sırasında özellikle sağlık, gıda ve taşımacılık sektörlerinde çalışan pek çok kadın işlerini aktif olarak devam ettirmektedir. Bu durumda işini kaybeden veya evden çalışmaya başlayan erkekler kaçınılmaz olarak ev işlerinin ve çocuk bakımının ana sağlayıcıları haline geleceklerdir (Alon vd., 2020, s. 20-21; Blundell vd., 2020, s. 316). Alon vd.'ye (2020, s. 3) göre, baba izinleri gibi politikalar üzerinde yapılmış olan araştırmalar, hane içerisinde bu tür yeniden görev dağılımlarının toplumsal cinsiyet rolleri ve iş bölümü üzerinde kalıcı etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

Boca vd.'nin (2020, s. 1) çalışmasına göre, COVID-19 nedeniyle meydana gelen ek iş yükünün çoğu kadınlar tarafından karşılanırken, çocuk bakımı ise ev işi faaliyetlerinden daha eşit şekilde çiftler arasında paylaşılmaktadır. İş yerlerinde çalışmaya devam edenler haricinde, ankete katılan kadınların tamamı ev işlerine öncekinden daha fazla zaman harcadıklarını belirtmişlerdir (Boca vd., 2020, s. 1). Diğer taraftan erkeklerin ev işlerine ayırdıkları zamanın ise partnerlerinin çalışma düzenlerine bağlı olduğu sonucuna erişilmiştir. Eşleri iş yerlerinde çalışmaya devam eden erkekler ev işlerine daha fazla vakit harcamakta, çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmektedirler (Boca vd., 2020, s. 11).

Tüm bunların yanı sıra günümüzde birçok işletme çocuk bakımı ihtiyaçlarını gözeterek daha esnek çalışma programları ve evde çalışma seçeneklerini çalışanlarına sunmaktadır. İşletmelerin süreklilik gerektiren esnek çalışma düzenlemelerini benimsemeleri, kadınların istihdamda kalmalarına ve potansiyellerini artırmalarında fayda sağlayabilir. Ayrıca bu durum anneler ve babalar için birçok alanda istihdamlarını ve aile sorumlulukları bir arada yürütme hususunda esneklik kazanmalarına olanak sağlamaktadır. Bu durumlar neticesinde ev işlerinde ve çocuk bakımında iş bölümünün orantısız dağılımına yol açan sosyal normlar değişebilir ve ev içerisinde daha yoğun vakit geçirme ile birlikte sorumluluklar paylaşılabilir.

Sonuç

Günümüzde tüm dünyayı etkisi altına alan ve bulaşı giderek artan COVID-19 salgını nedeniyle sağlık ve ekonomi sektörleri durma noktasına gelmekte, sosyal hayatlar derinden etkilenmektedir. Şimdiye kadar verdiği ekonomik hasar bakımından dünyanın en büyük ekonomi şoku olarak nitelendirilen salgın nedeniyle piyasalar dengelerini yitirmekte, para birimleri değer kaybetmekte, ekonomide korumacılık politikaları şiddetlenmektedir. Ayrıca salgın sürecinde uygulanan sosyal mesafe önlemleri ve evde kalma çağrıları istihdam üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

Salgını kontrol altında tutmak için uygulanan karantina önlemlerinin de etkisiyle pek çok işletme iflasın eşiğine sürüklenmekte, çalışanlar ücretsiz izne ayrılmak zorunda bırakılmakta ya da evden istihdam edilmektedirler. Devletler, çalışanların mağdur olmaması için işten çıkarmaları yasaklamakta, işverenleri işçilerinin maaşlarını ödemeleri ve iş yerlerini açık tutmalarında yardımcı olacak sübvansiyonlar ve vergi indirimleri gibi uygulamalarla desteklemektedirler. Buna ek olarak pek çok devlet ihtiyaç sahibi ailelere ekonomik ve sosyal yardımlarda da bulunmaktadır. Salgın döneminde çalışmaya devam edenler için ise psikolojik

ve mali baskılar özellikle çocukları olanlar için bakım sorumluluklarının artmasıyla daha da artmaktadır.

COVID-19 salgını dünya genelinde yaşam biçimlerini de tamamen değiştirmektedir. Günümüzde etkisi giderek artan salgının neden olduğu ekonomik gerileme, hem gerileme döneminde hem de sonraki iyileşme sırasında toplumsal cinsiyet eşitliği konusu için önemli etkilere sahip olacaktır. Diğer ekonomik durgunlukların aksine COVID-19 salgını kadın istihdamının yoğun olduğu sektörlerde etkisini artırarak göstermektedir. Bu durum salgın sürecinde değişen çalışma ortamına istihdam edildikleri meslekler açısından erkeklerin kadınlardan daha fazla uyum sağlayacağını göstermektedir. Şu ana kadarki çalışmalar, COVID-19 krizinin kadınlara daha fazla sorumluluk yükleyeceğini gözler önüne sermektedir. COVID-19'un uzun vadeli sonuçlarının mesleki kazanım, yaşam boyu kazanç ve ekonomik bağımsızlık açısından kadın ve erkekler arasındaki eşitsizlikleri daha da kötüleşeceği ileri sürülmektedir (Blundell vd., 2020, s. 6; Boca vd., 2020, s. 3; Farre vd., 2020, s. 3; Landiwar vd., 2020, s. 3; Oreffice & Quintana-Domeque, 2020, s. 20).

Günümüzde iş gücü piyasasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin büyük kısmını hane halkı eşitsiz iş bölümleri oluşturmaktadır (Alon vd., 2020, s. 2). Çoğu gelişmiş ülkede kadınların iş gücüne katılımı erkeklere yakın ya da eşit olsa dahi yemek yapma, temizlik gibi ev işleri ve çocuk bakımı kadınların sorumluluğundadır. Dolayısıyla COVID-19 kadınların mesleklerinden kaynaklı iş yükünü daha da artırmaktadır (Boca vd., 2020, s. 11). Çocuklara yönelik sokağa çıkma yasakları evden çalışmayan ebeveynler için özellikle büyük sorunlar yaratmaktadır. Salgın sürecinde çocuk bakım merkezlerinin ve okulların kapanması kadınları erkeklerden daha fazla etkilemekte, yeni bakım taleplerini karşılamak için çalışma saatlerini kısaltmalarına neden olmaktadır. Çocuklarını birlikte büyüten, ev işlerini ortaklaşa yapan çiftler arasında bile kadınların artan çocuk bakımı gereksiniminden çok daha fazla etkileneceğine dair bulgular mevcuttur. Ev işlerinin artması hususunda salgın nedeniyle çalışmayan ile evden çalışan kadınlar arasında hiçbir fark bulunmamaktadır (Boca vd., 2020, s. 11).

COVID-19'un ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini artıracığına dair görüşler yaygın olmasına karşın evde daha eşit bir iş bölümü, çocuk bakımının ortak sorumluluk alanı haline gelmesi, sosyal normlarda ve rol modellerdeki değişikliklerle birlikte toplumsal cinsiyet eşitliğinin artırılacağı ileri sürülmektedir (Alon vd., 2020, s. 2; Boca vd., 2020, s. 11). Salgın nedeniyle erkeklerin çocuklarla zaman geçirme ve ev işlerine yardım etme imkânları artmıştır. Ayrıca erkeğin ev işlerine daha fazla katılımı, kadınların işgücü piyasasına katılımını teşvik edeceğinden bu durumun kadınların ekonomiye katkıları üzerinde önemli etkileri vardır (Boca vd., 2020, s. 11). Evden çalışma kadın ve erkek arasında aile sorumluluğunun daha iyi paylaşılmasına imkân sağlayabilir.

Sonuç olarak COVID-19 salgının yarattığı ekonomik ve sosyal şok bireylerin ve kuruluşların iş ve meslekler hakkındaki algılarını yeniden şekillendirecek ve iş dünyasında mikro ve makro değişimlere yol açacaktır (Kramer & Kramer, 2020, s. 1). COVID-19'un etkileri uzun sürebilir. İş gücü piyasası krizi ve okulların tam programla yeniden açılmaması, çocuk bakım merkezlerinin faaliyetlerini durdurması ve/veya düşük kapasiteyle çalışması durumlarının devamlılığı bireyler için olumsuz sonuçlar doğurabilir. Salgının yaratacağı ekonomik ve sosyal krizlere etkili bir şekilde cevap vermek için devletler, kurum ve kuruluşlar kısa, orta ve uzun dönemli önleyici ve ileriye dönük plan ve stratejiler oluşturmalıdır. Salgın sonrası bireylerin normal yaşamlarına dönmesi için gerekli çaba gösterilmelidir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre (2020, s. 4), işe dönüşlerde hiçbir işçi ayrımcılığa maruz kalmamalı bu hususta toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten politikalar uygulanmalıdır.

Tüm bu nedenlerle etkisi giderek artan ve yıkıcı sonuçlarını öngörmenin zor olduğu COVID-19'un ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yansımalarının kısa, orta ve

uzun dönemli sonuçları da yakından takip edilmektedir. Çalışmanın bu hususta gelecek çalışmalara kılavuz niteliği taşıyacağı ve gerçekleşecek değişim ve dönüşümlerle birlikte konu alanının ve bakış açılarının genişletilebileceği öngörülmektedir.

Kaynakça

- Acar-Savran, G. & Tura Demiryontan, N. (der.). (1992). *Kadının görünmeyen emeği*. İstanbul: Kardelen Yayınları.
- Alon, T., Doepke, M., Olstead-Rumsey, J. & Tertilt, M. (2020). *The impact of Covid-19 on gender equality*. Working Paper Series, Working Paper-26947, Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Ayata, A. (2011). Siyaset ve katılım. Y. Ecevit & N. Karkıner (Eds.), *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi* (ss. 64-83). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Balcı, Y. & Çetin, G. (2020). *Covid-19 pandemisinin türkiye ekonomisinde istihdam ve çalışma hayatı üzerindeki etkileri: sorunlar ve çözüm önerileri*. Erişim tarihi: 23.10.2020. <https://www.ticaret.edu.tr/uploads/haberler/1374/%C4%B0stihdam%20Raporu.pdf>.
- BBC. (2020). *Coronavirus: Four out of five people's jobs hit by pandemic*. Erişim tarihi: 24.10.2020. <https://www.bbc.com/news/business-52199888>.
- Blackstone, A. (2003). Gender roles and society. J. R. Miller, R. M. Lerner & L. B. Schiamberg (Eds.), *Human ecology: an encyclopedia of children, families, communities, and environments* (ss. 335-338). Orono: DigitalCommons@UMaine.
- Blundell, R., Dias, M. C., Joyce, R. & Xu, X. (2020). COVID-19 and inequalities. *Fiscal Studies*, 41(2), 291-319. <https://doi.org/10.1111/1475-5890.12232>.
- BM. (2020). *The impact of COVID-19 on women*. Erişim tarihi: 10.08.2020. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_women_9_april_2020.pdf.
- Boca, D. D., Oggero, N., Profeta, P. & Rossi, M. C. (2020). *Women's work, house work and childcare, before and during COVID-19*. IZA DP No. 13409, Bonn: IZA-Institute of Labor Economics.
- Brodeur, A., Gray, D., Islam, A. & Bhuiyan, S. J. (2020). *A literature review of the economic of COVID-19*. IZA Discussion Paper No. 13411, Bonn: IZA-Institute of Labor Economics.
- Bureau of Labor Statistics. (2020). *The employment Situation – july 2020*. Erişim tarihi: 20.08.2020. <https://www.bls.gov/bls/news-release/empst.htm#2020>.
- Can, Y. (2015). Ücretli bir işte çalışmanın kadının sosyal konumuna etkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve idari Bilimler Dergisi*, 8(2), 13-26.
- Collins, C., Landivar, L. C., Ruppner, L. & Scarborough, W J. (2020). *COVID-19 and the gender gap in work hours*, Erişim tarihi: 25.08.2020, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/gwao.12506>.
- Durmaz, Ş. (2016). İş gücü piyasasında kadınlar ve karşılaştıkları engeller. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 37-60.
- Dünya Bankası. (2020a). *The global economic Outlook during the COVID-19 pandemic: a changed World*. Erişim tarihi: 10.08.2020. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world>.

- Dünya Bankası. (2020b). *Population, female (% of total population)*. Erişim tarihi: 25.08.2020, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL.FE.ZS>.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Erişim tarihi: 25.08.2020. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine başlangıç. Y. Ecevit & N. Karkıner (Eds.), *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi (ss. 2-31)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ecevit, Y. (2013). Emek. Y. Ecevit & N. Karkıner (Eds.), *Toplumsal cinsiyet çalışmaları (ss. 24-49)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Erdut, T. (2005). İşgücü piyasasında enformelleşme ve kadın işgücü. *Çalışma ve Toplum*, (3), 11-49.
- Farre, L., Fawaz, Y., Gonzalez, L. & Graves, J. (2020). *How the Covid-19 lockdown affected gender inequality in paid and unpaid work in Spain*. Erişim tarihi: 13.08.2020, <https://ssrn.com/abstract=3643198>.
- Ghosh, J. (2013). *Economic crises and women's work: exploring progressive strategies in a rapidly changing global environment*. New York: UN Women.
- Kramer, A. & Kramer, K. Z. (2020). The potential impact of the COVID-19 pandemic on occupational status, work from home, an occupational mobility. *Journal of Vocational Behavior*, 119, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103442>.
- Landiwar, W. C., Ruppenar, L., Scarborough, W.J. & Colins, C. (2020). Early signs indicate that COVID-19 is exacerbating gender inequality in the labor force. *Socius: Sociological Research for Dynamic World*, 6, 1-3. <https://doi.org/10.1177/2378023120947997>.
- Marshal, I., Nwadochi, K. C. & Oriakpono, A. E. (2020). COVID-19 pandemic, global trade wars and impact on the Nigeria economy. *Academic Journal of Current Research*, 7(5), 71-82.
- Mc Laren, H. W., Wong, K. R., Nguyen, K.N., & Mahamadacci, K.N.D. (2020). COVID-19 and women's triple burden: vignettes from Sri-Lanka, Malaysia, Vietnam and Australia. *Social Sciences*, 9(87), 1-11. <https://doi.org/10.3390/socsci9050087>.
- OECD. (2020). *COVID-19 and global capital flows*. Erişim tarihi: 28.08.2020. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/covid-19-and-global-capital-flows-2dc69002/>.
- Oreffice, S. & Quintana-Domeque, C. (2020). *Gender inequality in COVID-19 times: evience from UK prolific participants*. IZA DP No. 13463, Bonn: IZA-Institute of Labor Economics.
- Özkan, G. S. & Özkan, B. (2010). Kadın çalışanlara yönelik ücret ayrımcılığı ve kadın ücretlerinin belirleyicilerine yönelik bir araştırma. *Çalışma ve Toplum*, (1), 91-103.
- Özyer, K. & Azizoglu, Ö. (2014). İş hayatında kadınların önündeki cam tavan engelleri ile algılanan örgütsel adalet arasındaki ilişki. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 95-106.
- Payscale. (2020). *The state of the gender pay gap 2020*. Erişim tarihi: 21.08.2020, <https://www.payscale.com/data/gender-pay-gap>.
- Sengenberger, W. (2014). *Uluslararası çalışma örgütü: amaçları, işlevleri ve politik etkileri*. Erişim tarihi: 12.03.2020. <http://spaum.politics.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/488/2014/05/10695.pdf>.

- Taş, G. (2016). *Feminizm üzerine genel bir değerlendirme: kavramsal analizi, tarihsel süreçleri ve dönüşümleri*. Erişim tarihi: 15.03.2019, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/269956>.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Ataerkillik*. Erişim tarihi: 25.10.2020. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (2020). *COVID-19 küresel salgını ortamında işe sağlıklı ve güvenli dönüş*. Geneva: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- UNHCR (2020). *Displaced and stateless women and girls at heightened risk of gender-based violence in the Coronavirus pandemic*, Erişim tarihi: 18.08.2020, <https://reliefweb.int/report/world/displaced-and-stateless-women-and-girls-heightened-risk-gender-based-violence>.
- USAGov. (2020). *Disaster financial assistance for workers and small business owners*. Erişim tarihi: 25.10.2020. <https://www.usa.gov/disaster-help-workers-businesses>.
- Yılğör, A. G. (2019). Krizlerin toplumsal cinsiyet boyutu ile analizi. *Toplum ve Hekim*, (34)3, 176-181.